MATERIAŁY DO PRAC MIĘDZYSAMORZĄDOWEJ KOMISJI HANDLU WEWNĘTRZNEGO

SEKCJA ROLNA

Wykonane przy współpracy KRAKOWSKIEJ Izby Rolniczej

RYNEK OWOCARSKI

MONOGRAFIA POWIATOWA

powiat Brzesko

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 1937

EX-LIBRIS
IPH
W LUBLINIE
Nr 1926/1

M O N O G R A F I A

PRODJKCJI SADOWNICZEJ I HANDLU OWOCARSKIEGO

NA OBSZARZE POWIATU

B R Z E S K I E G O

Opracował:
Jerzy Zak
Instruktor ogrodnictwa

WSTĘP

CHARAKTERYSTYKA SADOWNICTWA NA OBSZARZE POWIATU.

Ogólna charakterystyka powiatu.

Powiat Brzesko, leżący w odległości ca 55 km na wschód od Krakowa, przedstawia teren silnie wydłużony ku północy i południowi. Sąsiadują z nim powiaty: Bochnia od zachodu, Limanowa od południ.-zachodu, Nowy Sącz od południa i południ.-wschodu, Tarnów od wschodu, Dąbrowa od północn.-wschodu, oraz województwo kieleckie od północy.

Rzeki.

Przez teren powiatu przepływają następujące rzeki:

Dunajec - na przestrzeni ca 60 km, stanowiąc częściowo wschodnią granicę z powiatem tarnowskim,

Wisła - stanowi północną granicę powiatu z województwem kieleckim, przepływa 15 km w obrębie powiatu,

Uszwica - dopływ Wisły, przepływa przez cały teren powiatu,

Kisielina - również prawie całym biegiem przepływa w kierunku północnym przez teren powiatu,

Gróbka - wypływa w powiecie bocheńskim, przepływa przez północno-zachodnią część powiatu na przestrzeni 7 km. Wpada do Wisły.

Linie kolejowe.

Przez środek powiatu biegnie jedyna linia kolejowa Kraków-Lwów, dzieląc powiat na dwie charakterystyczne części: część północną nizinną - nadającą się głównie dla produkcji zbożowej, okopowej i hodowlanej, oraz część południową górzystą - gdzie głównie rozwija się sadownictwo.

Stacją kolejową dla Brzeska jest: Słotwina - Brzesko. W obrębie W obrębie powiatu znajdują się 4 stacje kolejowe: Słotwina - Brzesko, Sterkowiec, Biadoliny i Bogumiłowice.

Gleby.

Różnorodność gleb - chrakterystyczna dla całego województwa krakowskiego - i tutaj jest duża. Od bogatych rędzin i mad nadrzecznych /wzdłuż brzegu Dunajca i Wisły/, gleb gliniastych o podłożu złożu atym, ciężkich glin do szczerków mocnych i słabych /nieraz piasków lotnych/, lub sapów.

Część południowa ma wzniesienia do 483 m nad poziom morza /Mahulec pod Czchowem/, na stoku którego rośnie najwyżej położony sad handlowy w powiecie ca 430 n.p.m.

Część północna nizinna jest położona od 185 /Górka n/W./ do 206 n.p.m. /Bielcza/.

Klimat.

Województwo krakowskie w ogólności posiada dogodne warunki klimatyczne dla rozwoju sadownictwa, zwłaszcza w pasie środkowym - na południe od linii kolejowej Kraków - Lwów, głównie dla produkcji jabłek i śliw.

Wszystkie czynniki klimatyczne, wpływające na rozwój drzew owocowych, znajdują się tutaj w optimum. I tak: długość okresu wegetacyjnego /okres stałej pracy w polu/ jest wg danych Dra Kotowskiego /"Ogólne zasady uprawy roślin warzywnych"/ - dla okolic Krakowa jedną z najdłuższych w Polsce /185 - 197 dni bez-mroźnych/, przeciętna 191 dni /dla Lwowa przeciętna wynosi 195 dni/.

Ilość opadów wynosi dla całego województwa 735 mm rocznie; jest to największa ilość opadów w Polsce. Lecz i tu są duże wahania. Dla Brzeska ilość opadów /wg zestawienia z Roczników Hydrograficznych za lata 1919 - 1927/ wykazuje 593 mm rocznie. Brak danych nie pozwala stwierdzić różnic w obrębie powiatu, które będą duże np. dla okolic w dolinie Dunajca.

Odnośnie usłonecznienia stwierdza Dr Kotowski w wyżej cyt. książce, iż Polska w ogóle "posiada duży, a co ważniejsze, prawie wszędzie jednakowy niedobór godzin słońca. Jakość promieni słonecznych na równinach ulega wahaniom bardzo małym; w okolicach podgórskich promienio-

wanie jest intensywniejsze i zawiera więcej promieni czynnych chemicznie, co niewątpliwie dodatnio działa na rozwój roślin...".

Jak wynika z tablic tamże umieszczonych, usłonecznienie względne za czas od marca do października wynosi dla Krakowa 45,87% usłonecznienia możliwego /dla Warszawy 48,83%, Lwowa 38,37%/.

Teren południowy powiatu brzeskiego, górzysty, posiadający liczne dogodne wystawy, stanowi z małymi wyjątkami doskonały teren dla produkcji sadowniczej.

Obszar powiatu, podział administracyjny, ludność.

Obszar powiatu, wynoszący 852,620 km^2, jest podzielony na: 11 gmin wiejskich /zbiorowych/, 109 gromad i 1 gminę miejską /miasto Brzesko/ siedzibę powiatu.

Jak wynika z ostatniego spisu ludności /1931 r./, powiat brzeski zamieszkuje 104.765 osób, z czego:

na miasto Brzesko przypada	-	3.602	mieszkańców,
" gminy wiejskie "	-	101.163	"

Podział mieszkańców wg narodowości:

a/ polska	-	101.577	-	96,96%,
b/ żydowska	-	3.150	-	3,00%,
c/ inna	-	38	-	0,04%.

Przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 123 osoby na 1 km^2 powierzchni ogólnej powiatu. /Przeciętna dla całej Polski - 83./ Całkowite zaś zaludnienie, przeliczone na 1 km^2 użytków rolnych, daje cyfrę 165 mieszkańców.

Głównym zajęciem ludności jest rolnictwo. Na terenie powiatu zajmuje się:

rolnictwem	-	93.241	mieszk.,	co	stanowi	89%,
przemysłem i handlem	-	4.400	"	"	"	4,2%,
inne zawody	-	7.124	"	"	"	6,8%.

Z ogólnej powierzchni 852,620 km2 przypada na:

grunta orne	-	48.884 ha	-	57,33%,
sady i ogrody	-	1.063 "	-	1,25%,
łąki i pastwiska	-	13.537 "	-	15,86%,
lasy	-	15.674 "	-	18,39%,
nieużytki	-	6.104 "	-	7,17%
		85.262 ha	-	100,00%,

z czego opodatkowaniu podlega 81,566 ha;

w mieście - 103 ha

w gminach wiejskich - 81,463 ha.

Drogi.

Główne drogi prowadzą z Brzeska przez Bochnię do Krakowa, przez Tarnów do Lwowa, przez Nowy Sącz do Krynicy i Szczawnicy.

Wykaz dróg, znajdujących się na terenie powiatu:

Kategoria dróg	Długość i rodzaj dróg w metrach: Bite	Gruntowe	Razem
państwowe	28.523	-	28.523
b.państwowe	30.881	-	30.881
b.krajowe	61.710	-	61.710
dojazd kolejowy	100	-	100
powiatowe	167.413	-	167.413
gminne	126.000	612.000	738.000
Razem	414.627	612.000	1,026.627

Przemysł i handel.

Jedynym większym ośrodkiem fabrycznym na terenie powiatu są Zakłady Przemysłowe S.A. Okocim - Browar, Drożdżarnia i Cegielnia.

Zakłady zatrudniały:	w latach:	1929	1936
pracowników umysłowych		50	37
" fizycznych		720	465
	Razem:	770	502

Ilość wykupionych świadectw przemysłowych w powiecie:

	w latach:	1935	1936
handlowych		923	1.300
przemysłowych		336	
kart rejestracyjnych		32	41
	Razem:	1.291	1.341

Stan rolnictwa w powiecie.

Powiat brzeski jest jednym z najbiedniejszych powiatów województwa krakowskiego, na skutek ogromnego rozdrobnienia gospodarstw rolnych, czego wyrazem jest poniższa statystyka:

ilość gospodarstw - do 2 ha co stanowi największy procent w całym województwie krakowskim	wynosi	11.485	-	59,01%,
ilość gospodarstw od 2 do 5 ha	"	6.219	-	32,00%,
" " " 5 " 10 "	"	1.417	-	7,23%,
" " " 10 " 50 "	"	293	-	1,51%,
" " ponad 50 "	"	49	-	0,25%,
		19.463	-	100,00%.

Przeciętne obciążenie 1 ha gruntu wynosi /wg danych z budżetu Wydziału Powiatowego w Brzesku/:

na rzecz Skarbu Państwa	-	2,92 zł.
" " Wydziału Powiatowego	-	2,38 "
" " gmin wiejskich	-	1,13 "
Razem:		6,43 zł.

Wydatki Wydziału Powiatowego na popieranie rolnictwa wynosiły za trzechlecie 1934-37:

Rok budż.	Wydatki budżetowe zwycz. i nadzwycz. Ogółem zł.	Z tego na popieranie rolnictwa: na prace rolnicze zł.	na Szkołę Rolniczą zł.	Ogółem zł.	Stosunek %% do ogólnej sumy budżetowej
1934/35	616.131,26	20.712,64	107.707,09	128.419,73	20,84%
1935/36	382.651,51	25.046,77	34.260,44	59.307,21	15,49%
1936/37 prelim.	309.143.-	35.273.-	20.686.-	55.959.-	18,10%

Kwoty zwyczajnych wydatków budżetowych, przypadające na 1 mieszkańca:

a/ gminy miejskiej - 18,18 zł.

b/ gmin wiejskich - 1,84 "

c/ powiatu - 2,91 "

Szkoła Rolnicza w Wojniczu.

W roku 1929 zakupił Wydział Powiatowy w Brzesku przy wydatnej pomocy Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych - ośrodek z rozparcelowanego majątku "Zamoście" w Wojniczu, o łącznym obszarze ca 51 ha wraz z budynkami, przeznaczając go na Szkołę Rolniczą.

W 1936 roku, tj. po gruntownym remoncie i przebudowie budynków, Szkoła została otwartą pod nazwą: Powiatowa Szkoła Rolnicza Męska, im. Marsz. Józefa Piłsudskiego /11-miesięczna/. Pierwsze kadry wychowanków opuściły mury szkolne w jesieni 1936 r. W programie nauczania duży nacisk kładzie się na naukę sadownictwa. Dyrekcja Szkoły ściśle współpracuje z Okręgowym Towarzystwem Rolniczym w Brzesku.

Wychowankowie biorą czynny udział w pracach Kółek Rolniczych, Kół Sadowniczych i Przysposobienia Rolniczego. Przyczynią się oni bez wątpienia do intensywniejszego wchłaniania przez wieś postępu rolniczego w ogólności. Również i sadownictwo powiatu dzięki wychowankom Szkoły, pracującym w Kołach Sadowniczych, będzie mogło dużymi krokami zdążać do stałego podnoszenia kultury sadowniczej powiatu.

Stan ogrodnictwa.

Rzecz zrozumiała, że brak Ośrodków fabrycznych, miast i letnisk nie mógł nie wpłynąć na rozkwit ogrodnictwa handlowego w powiecie. Istniejące zakłady ogrodnicze liczą na zbyt głównie w Brzesku, prócz ogrodów pałacowych w Okocimie, wysyłających duże ilości kwiatów poza obręb powiatu /specjalnie azalie/ i folwarku Pomianowa, wysyłającego warzywa do Bochni, Krakowa i na Śląsk. Rozwijający się powoli ruch letniskowy głównie w miejscowościach, leżących nad Dunajcem /Czchów, Wytrzyszczka, Będzieszyna/, oraz bliskość zapory wodnej w Rożnowie, stwarza dogodne warunki dla rozwoju upraw ogrodniczych.

Ilość zakładów ogrodniczych na terenie powiatu jest następująca:

1/ Zakład o kierunku kwiaciarsko-warzywniczo-sadowniczym -
   Ogrody pałacowe Okocim,

2/ 1 zakład o kierunku warzywniczo-sadowniczym - Goc Franciszek, Jadowniki,

3/ 2 zakłady o kierunku sadowniczo-warzywniczym i szkółki drzew owocowych - Drewko Józef, Wojnicz i Folwark Pomianowa /Zarząd Dóbr, Okocim/,

4/ 2 szkółki drzew u rolników - Oleksy Jan, Strzelce Wielkie i Kozdrój Józef, Biskupice Melsztyńskie.

Sadownictwo.

Brak większych ośrodków fabrycznych, utrudniona emigracja, gdzie nadmiar rąk roboczych mógłby znaleść ujście, przy ogromnie silnym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych - pogłębia ciężkie położenie ludności powiatu /patrz str.5/.

Dlatego też Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Brzesku znając ciężkie położenie rolnictwa w powiecie, w trosce o poprawienie bytu ludności, jako jedną z najważniejszych swych prac wysunęło rozwój sadownictwa w powiecie. Sadownictwo bowiem przede wszystkim może zwiększyć dochodowość karłowatych gospodarstw, a następnie może dać zatrudnienie większej ilości rąk roboczych.

Zamiłowanie do sadownictwa jest w niektórych gromadach zakorzenione od dawien dawna. Takie wsie, jak Łysa Góra, Porąbka Uszewska, Czchów, Złota - słynęły na okolicę z sadownictwa. Tutaj zjeżdżali się kupcy, a mieszkańcy tych okolic głównie z tej skarbonki czerpali przed zimą 1928/29 swe dochody. Po niej dużo się zmieniło - surowa zima przetrzebiła znacznie drzewostan owocowy. Pozostały odmiany odporniejsze i w dogodniejszych warunkach rosnące.

Powoli mieszkańcy odbudowywali swoje sady, szczepiąc i dosadzając drzewa owocowe w miejsce zmarzniętych. Karłowatość gospodarstw, gęsto zabudowane sioła, przyczyniają się do tego, iż w niektórych miejscowościach drzewa owocowe pokrywają duże przestrzenie przy domach, stanowiąc jakby jeden zbiorowy wielki sad. Kupiec też przybywając na miejsce, łatwo nabywa większe partie owoców.

Na załączonej mapce uwidoczniłem rejony produkcji owoców. Uwzględniając podział na rejony, I - bardzo dobre dla produkcji sadowniczej i II - dobre -, zaliczyć można następujące gromady do kategorii I: okolice Łysej Góry, Porąbki Uszewskiej, Czchowa, cały pas w dolinie Dunajca począwszy od Jurkowa poprzez Biskupice Melsztyńskie, Domosławice, Charzewice, Roztokę, Olszyny do Wojnicza, następnie Milówka, Doły, Łoniowa, Niedźwiedza, Złota, Gwoździec, Jaworsko, Tymowa, Tworkowa i Okocim.

Do kategorii II zaliczymy gromady: gminy Iwkowskiej, Gnojnik, Lesniowa, Biesiadki, Zerków, Pomianowa, Sufczyn, Grabno, Więckowice, Rudka, Paściszowa, Filipowice, Wielka wieś, Jastew, oraz na północy powiatu: Górka n/W., Dąbrówka Morska, Strzelce Wielkie i Małe, Zdrochec, Zabawa.

W wyżej wymienionych gromadach sadownictwo znajduje szczególnie dogodne warunki rozwoju.

Mając na uwadze wyżej przytoczone powody, O.T.R. w Brzesku rozwinęło szeroką propagandę za zakładaniem sadów handlowych. Akcja ta datuje się od jesieni 1932 roku. Dotychczas założono staraniem O.T.R. - głównie w południowej części powiatu, następujące ilości sadów:

w 1932 r.	- 22 sady	o 894 drzewach	- pow.	5,66 ha
1933 r.	- 120 sadów	o 4.163	"	- "	34,58	"
1934 r.	- 300 "	o 9.060	"	- "	77,18	"
1935 r.	- 365 "	o 12.153	"	- "	101.97	"
1936 r.	- 141 "	o 5.251	"	- "	46,09	"
1937 r. wiosna	- 10 "	o 466	"	- "	4,15	"
Razem:	958 sadów	o 31.987 drzewach	- pow.	269,63 ha		

w tym:

jabłoni	-	20.679	-	64,65%
śliw	-	5.041	-	15,76%
czereśni	-	2.775	-	8,67%
grusz	-	1.893	-	5,92%
wiśni	-	1,491	-	4,66%
orzechów włosk. morel, brzoskw.-		108	-	0,34%
Razem:		31.987	-	100,00%.

Głównie w odmianach wg doboru odmian Komisji Pomologicznej dla woj.krakowskiego.

Na ten cel zużyto 39.694,10 zł. z kredytów Banku Rolnego. Zaznaczyć muszę, iż O.T.R. pokrywało do wiosny 1935 r. łącznie, całkowicie %% od pożyczek sadowniczych. Z chwilą jednak podwyższenia oprocentowania dla kredytu sadowniczego przez Państwowy Bank Rolny, O.T.R. pokrywa połowę procentów, drugą połowę zaś pokrywają kredytobiorcy. Stanowi to dużą ulgę dla biednej ludności powiatu i umożliwia im korzystanie z powyższego kredytu, mimo jego niedogodnych warunków.

Silnie zapoczątkowana akcja sadownicza wymagała dalszej stałej opieki. Dlatego też przyjęto z dniem 1.X.1934 instruktora ogrodnictwa. Poniższa tabela ilustruje starania Okręgowego Towarzystwa Rolniczego w Brzesku nad podniesieniem sadownictwa w powiecie brzeskim:

W y d a t k i

na sadownictwo w budżecie Okręgowego Towarzystwa Rolniczego w Brzesku w ostatnich 3-ch latach budżetowych:

Rok budż.	Wydatki budż. zwycz. i nadzwycz. ogółem zł.	Z tego na sadownictwo wydatkowano zł.	stos. %%	przychodowano zł.	Różnica wydatków nad przychodami zł.	stos. %%
1934/5	22.014,97	4.334,29	19,68	-	4.334,29	19,68%
1935/6	48.587,90	22.959,15	47,25	17.717,14	5.242,01	10,78%
1936/7	55.912,46	15.778,43	28,21	8.540,97	7.237,46	12,94%

Oto kilka ważniejszych dorobków O.T.R. z dziedziny sadowniczej.

Prócz akcji zakładania sadów pomyślano również o racjonalnej ich pielęgnacji drogą konkursów sadowniczych. W konkursie wzięło udział:

w 1935 r.	- 48 osób	-	ukończyło	48
1936 r.	- 100 "	-	"	82
1937 r.	- 180 "	-	"	-

Zwalczanie chorób i szkodników drzew owocowych.

Największy nacisk kładzie O.T.R. na walkę ze szkodnikami i chorobami drzew owocowych. I tak: w związku z silnym pojawieniem się korówki wełnistej, a na śliwach - misecznika śliwowego, przystąpiło O.T.R. w ciągu zimy 1935/36 do zorganizowania zbiorowego zakupu karboliny i wspólnego spryskiwania drzew. Doceniając olbrzymie znaczenie propagandowe tej akcji i pragnąc z powodu małego wówczas rozpowszechnienia rozpylaczy - przyjść z pomocą sadownikom, O.T.R. spryskało zgłoszone sady własnymi rozpylaczami za darmo.

Zorganizowano kadrę złożoną z 8-miu wykwalifikowanych pracowników, którzy kolejno spryskiwali sad za sadem. Wyniki tej akcji były następujące: spryskano w 47 gromadach 584 sady, zawierające 30.260 drzew owocowych, przy czym zużyto 1.280 kg karboliny sadowniczej DKM.

W zimie 1936/37 zorganizowano ponownie zbiorowy zakup karboliny, przy czym rozprowadzono 1.365 kg.

W sezonie	Zakup zbiorowy dla Kół Sadown. przez O.T.R.	Spółdzielnia "Miarka" sprzedała:	Razem
	k a r b o l i n y		
1935/36	1.280 kg	520 kg	1.800 kg
1936/37	1.365 "	600 "	1.965 "
Razem:	2.645 kg	1.120 kg	3.765 kg

W mniejszych ilościach rozprowadzono ciecz kalifornijską /300 kg/, siarczan miedzi /600 kg/, zieleń paryską /20 kg/, arsenianołowiu /25 kg/, smoły sadowniczej /50 kg/.

By akcja zwalczania chorób i szkodników mogła być coraz sprawniej przeprowadzana, O.T.R. udzielało kredytu 1-rocznego na zakup rozpylaczy do drzew owocowych. W roku budżetowym 1936/37 nabyło 32 rozpylacze "Unicum" na trójnogu, które rozprowadzono na jeszcze dogodniejszych warunkach, a mianowicie przy cenie rozpylacza 100 zł. pobierano zadatku 20 zł., na resztę zaś sumy udzielano 4-letniego kredytu bezprocentowego, zabezpieczonego wekslami.

Prócz tego O.T.R. wypożycza w teren rozpylacze za opłatą 25 gr za dobę. Obecna ilość rozpylaczy w powiecie wynosi 58, przeważnie typu "Unicum".

Wobec masowego pojawu nornic na terenie powiatu, przeprowadziło O.T.R. wiosną 1937 roku zbiorową walkę z nimi na terenie południowej części powiatu /w 7-miu gminach i mieście Brzesku/.

Zarządzeniem Pana Wojewody Krakowskiego walka była przymusowa. /Kr.Dz.Wojew.z dnia 15.X.1936, Nr 20, poz.36/. Założono ogółem 130.000 trutek, przy pracy tej było zatrudnionych 75 pracowników.

Koła Sadownicze.

W ciągu zimy 1934/35 rozpoczęto akcję organizowania właścicieli sadów w Koła Sadownicze przy Kółkach Rolniczych. Stan organizacyjny przedstawia się dzisiaj następująco: istnieje 35 Kół Sadowniczych, grupujących 730 członków. Koła opierają się na specjalnym regulaminie, a prócz zadań nim objętych, z których głównym jest szerzenie oświaty sadowniczej, mają stanowić w przyszłości podstawę spółdzielczego zbytu owoców.

Prawie wszystkie Koła korzystają z prenumerowanej przez Kółka Rolnicze "Zagrody Wzorowej". Ogromnie silnie jest rozpowszechniony miesięcznik "Plon". Prócz tego 8 Kół Sadowniczych prenumeruje pismo ogrodnicze.

Celem skoordynowania prac sadowniczych w Kołach zorganizowano wiosną 1937 r.:

"Związek Kół Sadowniczych przy Okr.Tow.Roln. w Brzesku".

Poniżej podaję treść rezolucji uchwalonej na Zjeździe Kół Sadowniczych powiatu, która uwidacznia dzisiejsze bolączki sadownictwa w powiecie:

R e z o l u c j a

Walnego Zjazdu Kół Sadowniczych powiatu brzeskiego.

"Zebrani w dniu 23 marca 1937 r. na Walnym Zjeździe Kół Sadowniczych powiatu brzeskiego członkowie jednogłośnie uchwalają zwrócić się za pośrednictwem Izby Rolniczej w Krakowie do Pana Ministra Rolnictwa z następującą rezolucją:

1/ wobec szerzących się pogłosek o mającym jakoby nastąpić opodatkowaniu sadów podatkiem dochodowym, Zjazd wyraża opinię, że wyznaczenie jakiegokolwiek podatku od nowo założonych sadów działa hamująco tak na intenzywność zakładania sadów, jak również na celowość propagandy racjonalnego ich prowadzenia.

Sadownicy powiatu brzeskiego proszą Pana Ministra o oficjalne zdementowanie szerzonych pogłosek.

2/ - by kredyt Banku Rolnego na zakładanie sadów handlowych został przedłużony co najmniej do lat 6-ciu, by spłata długu mogła nastąpić pieniędzmi osiągniętymi za owoce z tych drzew zebrane, oraz by oprocentowanie kredytu było znacznie obniżone. Z kredytu udzielanego na dotychczasowych warunkach rolnicy nie mogą w pełni korzystać, gdyż oprocentowanie kredytu jest za wysokie.

3/ wobec coraz częstszych kradzieży drzew i owoców zebrani zwracają się do Pana Ministra z prośbą o poczynienie starań, by kary za podobne wypadki były surowe i bezwzględnie stosowane. Zebrani sadownicy uważają za celowe uruchomienie odpowiedniego kredytu na ogrodzenie sadów handlowych.

4/ intensywnie odbudowane po katastrofalnej zimie 1928/29 sadownictwo, w niedługim czasie będzie mogło pokryć zapotrzebowanie rynku krajowego, jeśli rejony produkcji owoców zostaną pokryte siecią wzorowych przechowalni na owoce.

Uczestnicy Zjazdu wyrażają przekonanie, iż palącą potrzebą jest uruchomienie długoterminowego kredytu na budowę zbiorowych - opartych na systemie spółdzielczym - przechowalni na owoce."

Zadania powstałego Związku są wielorakie. Na pierwsze miejsce wysuwa się zagadnienie zorganizowania zbytu owoców, które ma zasadnicze znaczenie dla powiatu brzeskiego - typowo produkcyjnego.

Wielką dogodnością jest posiadanie w obrębie powiatu przetwórni owocowej, mogącej wchłonąć duże ilości gorszej jakości owoców, a tym samym ułatwić sprawę odpowiedniego standaryzowania produkcji owocarskiej.

Jednym z ważniejszych zadań Związku będzie również propaganda bezpośredniego spożycia owoców i przetwórstwa domowego.

Pobudowanie spółdzielczych przechowalni na owoce po Kołach sadowniczych ułatwi sprawę zbytu owoców i zapewni większą opłacalność producentom. W najbliższej przyszłości Związek przystąpi do budowy dużej powiatowej przechowalni na owoce w Brzesku, która stanowić będzie nadbudówkę dla mających powstać przechowalni rejonowych po kołach sadowniczych.-

I.

CHARAKTERYSTYKA SADOWNICTWA NA OBSZARZE POWIATU.

A.

1. Ogólny obszar gruntów w ha, znajdujących się w roku 1937 pod sadami:

a/ pod sadami starymi /powyżej 20 lat/	-	135 ha
b/ " " młodymi owocującymi /10-20 lat/	-	281 "
c/ " " " nieowocującymi /poniż.10 lat/	-	771 "
Razem:		1.187 ha

2. Stosunek ogólnej powierzchni gruntów, znajdujących się pod sadami /1187 ha/ do ogólnej powierzchni gruntów ornych /48.884 ha/ wyraża się cyfrą 2.42 %.
Ten sam stosunek do ogólnej powierzchni powiatu /85.262 ha/ daje cyfrę 1.39 %.

3. Podział ogólnej ilości sadów wg wielkości powierzchni:

ilość sadów ogółem %	Sady o pow. do ½ ha %	Sady o pow. od ½ do 2 ha %	Sady o pow. od 2 do 5 ha %	Sady o pow. powyż.5 ha %
4.250	3.788	432	24	6
100%	89,11%	10,17%	0,57%	0,15%

4. Przeciętna ilość drzew owocowych na 1 ha:

a/ w sadach starych	-	200 drzew/7x7 m/
b/ " " młodych owocujących	-	155 " /8x8 m/

Uwaga: W sadach założonych w ostatnich latach przeciętna wynosi:

dla sadów jabłoniowych /10x10 m/	-	100 drzew/ha
" " śliwowych "6x6 m/	-	280 " "

5. Ilość drzew owocowych w granicach powiatu wynosi:

160.000

Uwaga: Wobec silnego skupienia gospodarstw /zaznaczonego na str.9/ w obliczeniach wzięto pod uwagę ogólną ilość drzew rosnących w powiecie, mimo iż powierzchnia tych sadów jest nieraz minimalna.

Ogólna charakterystyka produkcji owocarskiej na obszarze powiatu.

1. Skład ogólnej ilości drzew owocowych w odniesieniu do poszczególnych gatunków.

x/	Ilość drzew owoc. ogółem	Jabłonie				Grusze			Śliwy	Czereśnie	Wiśnie	Inne owocowych x/
		ogółem	letnie	jesienne	zimowe	ogółem	jesienne	zimowe				
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
a/	27.000	19.170	.958	1.917	16.295	1.215	972	243	5.400	810	270	135
	100%	71%	5%	10%	85%	4,5%	80%	20%	20%	3%	1%	0,5%
b/	43.500	30.450	1.522	3.045	25.883	1.740	1.392	348	9.570	1.087	435	218
	100%	70%	5%	10%	85%	4%	80%	20%	22%	2,5%	1%	0,5%
c/	89.500	58.175	1.745	2.909	53.521	5.370	4.028	1.342	14.320	7.160	4.027	448
	100%	65%	3%	5%	92%	6%	75%	25%	16%	8%	4,5%	0,5%

Uwaga: x/

a/ w sadach starych /powyżej 20 lat/,
b/ " " młodych owocujących /od 10 do 20 lat/,
c/ " " " nieowocujących /poniżej 10 lat/.

2. Najwięcej spotykany skład gatunkowy drzew owocowych:

a/ w typowym sadzie o powierzchni	do ½ ha	wszystkie gatunki z przewagą jabłoni i śliw
b/ " " " " "	od ½ do 2 ha	ditto
c/ " " " " "	od 2 do 5 "	jabłonie i śliwy
c/ " " " " "	powyżej 5 "	ditto

3. Przeciętny roczny zbiór z jednego drzewa:

I. W sadzie starym /powyżej 20 lat/ :

a/ dla jabłoni	-	55 kg
b/ " grusz	-	35 "
c/ " śliw	-	8 "
d/ " czereśni	-	10 "
e/ " wiśni	-	8 "
f/ " orzechów wł.	-	12 "

Uwaga: wydajność drzew w sadach starych zmniejszona na skutek dużego procentu drzew przemrożonych w zimie 1928/29.

II. W młodym sadzie owocującym /od 10 do 20 lat/:

a/ dla jabłoni	-	25 kg
b/ " grusz	-	20 "
c/ " śliw	-	12 "
d/ " czereśni	-	12 "
e/ " wiśni	-	10 "
f/ " orzechów wł.	-	5 "

Uwaga: Biorąc pod uwagę przeciętny roczny zbiór za lata 1934-1935-1936 /dzielony przez 3/, zaznaczyć należy iż dobry zbiór owoców był tylko w 1935 r.

4. Ogólna produkcja owoców w jednym sezonie produkcyjnym, obliczona na podstawie przeciętnego rocznego zbioru:

x/ Ogółem produkcja w kg	Produkcja: jabłek w kg	gruszek w kg	śliwek w kg	czereśni w kg	wiśni w kg	orzechów w kg
a/ 1,152.600	1,055.000	42.500	43.200	8.100	2.200	1.600
b/ 929.400	761.300	34.800	114.800	13.000	4.400	1.100
sa 2,082.000	1,816.300	77.300	158.000	21.100	6.600	2.700

Uwaga x/: a/ obejmuje produkcję sadów starych /powyżej 20 lat/,
b/ " " " młodych owocujących /10-20/.

C.

Charakterystyka jakości produkcji owocarskiej na obszarze powiatu.

1. Charakterystyka handlowych odmian owoców w odniesieniu do poszczególnych gatunków:

Gatunek owocu	Produkcja ogółem w kg	Nazwa odmiany	Jaki % stanowi produkcja danej odmiany w produkcji ogólnej	Co stanowi kg:
Jabłka letnie	91.000	Papierówki	5%	4.500 kg
		Inne, lokalne	95%	86.500 kg
Jabłka jesienne	182.000	Różne, szlachetne i lokalne	100%	182.000 kg
Jabłka zimowe	1,543.300	Reneta szara	5%	77.200 kg
		Sztetyna zielona	5%	77.200 kg
		Królowa renet	4%	61.700 kg
		Kulona	4%	61.700 kg
		Landsberska	2%	30.800 kg
		Różne szlachetne	20%	308.700 kg
		Różne lokalne	60%	926.000 kg
Gruszki jesienne	61.800	Różne odmiany letnie i jesienne	100%	61.800 kg
Gruszki zimowe	15.500	Plebanka	5%	800 kg
		Inne zimowe	95%	14.700 kg
Sliwki	158.000	Węgierka zwykła	85%	134.300 kg
		Inne	15%	23.700 kg
Czereśnie	21.100	Koburska, Hedelf.	15%	3.200 kg
		Inne	85%	17.900 kg
Wiśnie	6.600	Ostheimska, Łutówka	25%	1.600 kg
		Inne	75%	5.000 kg
Orzechy wł.	2.700	-	100%	2.700 kg
Razem:	2,082.000			2, 082.000 kg

2. Jakościowa ocena przeciętnego rocznego zbioru z jednego drzewa:

I. dla sadów starych /powyżej 20 lat/:

a/ jabłka	I wybór	50%			
	II "	30%			
	III "	20%			
b/ gruszki	I wybór	30%			
	II "	40%			
	III "	30%			
c/ śliwki	spryskiwane		niespryskiwane		
	I wybór	80%	I wybór	-	
	II "	20%	II "	100%	
d/ czereśnie	I wybór	65%			
	II "	35%			
e/ wiśnie	I wybór	40%			
	II "	60			
f/ orzechy wł.	I wybór	80%			
	II "	20%			

II. Dla sadów młodych owocujących /od 10 do 20 lat/:

a/ jabłka	I wybór	60%		
	II "	25%		
	III "	15%		
b/ gruszki	I wybór	30%		
	II "	40%		
	III "	30%		
c/ śliwki	spryskiwane		niespryskiwane	
	I wybór	80%	I wybór	-
	II "	20%	II "	100%
d/ czereśnie	I wybór	65%		
	II "	35%		
e/ wiśnie	I wybór	60%		
	II "	40%		
f/ orzechy wł.	I wybór	80%		
	II "	20%		

Ocena powyższa z biegiem lat ulegnie zmianie na lepsze, na skutek usilnej propagandy za racjonalną pielęgnacją sadów. Corocznie zwiększa się zużycie chemikalii do walki z chorobami i szkodnikami drzew owocowych /patrz str.11/, co niewątpliwie poprawi jakość dostarczanych na rynek owoców.

Dotychczasowy brak owoców, jak również nie tak intensywna jeszcze przed kilku laty propaganda stosowania zabiegów profilaktycznych w walce z wrogami sadów - niezmuszała ich właścicieli do poprawy jakości produkcji. Całkowitą bowiem produkcję producent z łatwością sprzedał i to za dobrą cenę - cenę, która nawet na stosunki europejskie jest ogromnie wysoka /za gorszej jakości produkt/.

Ciekawy przyczynek do powyższego znajdujemy w artykule "Ochrona celna polskiej produkcji owocarskiej" p. K.O'Staffa /Przegląd Ogrodniczy Nr 6 z VI.1937/, który porównując ceny za owoce osiągane w Polsce a zagranicą stwierdza: "że to są ceny, o jakich producent zagraniczny nie marzy nawet, gdyż nasze ceny są o 100% do 400% wyższe."

Najbliższa przyszłość każe przypuszczać, że stan ten zmieni się radykalnie. Jesteśmy u progu samowystarczalności owocarskiej. Tylko ten, kto lepszy towar wyprodukuje, łatwiej z nim wejdzie na rynek i opłacalną cenę za owoce osiągnie. A wymagania rynku zwiększają się z roku na rok. Kupiec dzisiaj nie tylko żąda owoców przesortowanych i opakowanych, ale przede wszystkim dobrze wyprodukowanych.

D.

1. W kilku miejscowościach powiatu /Domosławice, Charzewice Melsztyńskie, Pomianowa, Jasień i in/ istnieją większe plantacje truskawkowe, których łączna powierzchnia wynosi ca 5 ha. Najwięcej uprawianą odmianą jest Madame Moutot.

   Produkcja truskawczarni pokrywa zapotrzebowanie miasta Brzeska, gros jednak towaru wywożone jest koleją bądź samochodami do miejscowości letniskowych /głównie Krynica/.

   Handlowych większych plantacyj malin, jak również agrestu i porzeczek nie ma. Ostatnio wzmogło się zainteresowanie uprawą agrestu.

2. Przeciętny roczny zbiór truskawek wynosi 4.500 kg z hektaru.

3. Ogólna produkcja owoców jagodowych wynosi:

a/ malin leśnych - 5.000 kg

b/ truskawek - 22.500 kg

Produkcja malin ogrodowych, porzeczek i agrestu - minimalna.

Uwaga: W lasach tutejszych rośnie dużo borówek /Vaccinium mirtyllus, których łączna produkcja może wynieść do 10 wagonów rocznie. Okoliczni mieszkańcy czerpią z tego dochód, wywożąc duże ilości borówek zwłaszcza do Nowego Sącza. W tym roku organizuje się staraniem O.T.R. w Brzesku wspólny zbiór i suszenie borówek oraz malin leśnych w lasach maj. Stróże, celem sprzedaży do większych firm farmaceutycznych. Przy pracy tej znajdzie zatrudnienie najuboższa ludność okolicznych wsi /Stróże, Wola Stróżka, Wesołów, Zdonia/.

4. Jakościowa ocena przeciętnego rocznego zbioru z 1 ha truskawek:

I wybór	-	35%
II "	-	40%
III "	-	25%

5. - 9. Winorośl jest przeważnie uprawiana pod ścianami budynków. Produkcja nie gra żadnej roli na rynku. Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Brzesku założyło 2 próbne winnice, celem wykazania możliwości uprawy winorośli na wolnym powietrzu i zwrócenia uwagi rolnikom na wykorzystanie pięknych stoków południowych, nadających się pod tę uprawę. Obie winnice są prowadzone systemem Guyot´a u właścicieli:

1/ Inż.Tadeusz Wykowski - maj. Domosławice

2/ Dudek Jan - Niedźwiedza.

E.

Przetwórstwo na obszarze powiatu.

1. Suszarnie:

a/ W południowej części powiatu w gminach: Zakliczyn, Czchów, Iwkowa rozpowszechnione są suszarnie dymne u właścicieli śliwników.

W majątku Domosławice znajduje się zdemontowana duża suszarnia, dawniej do suszenia chmielu używana, która zmontowana z chwilą wejścia w owocowanie sadu śliwkowego i jabłoniowego, stanowić będzie ośrodek suszarnictwa na najbliższą okolicę.

b/ Właściciel suszarni: inż. Tadeusz Wykowski, maj.Domosławice poczta Zakliczyn n/Dunajcem.

2. Przetwórnie:

a/ Na obszarze powiatu znajduje się 1 przetwórnia, a to:

b/ "Małopolska Fabryka Marmolady i Przetworów Owocowych" Marcina i Elżbiety Badenich, Sp.z ogr.odp., Nadachówka, poczta Okocim.

c/ Produkcja przetworów jest zmechanizowana i odbywa się w kotłach ogrzewanych parą. Do wytwarzania przetworów fabryka ma następujące urządzenia:

2 maszyny parowe o sile 32,8 HP,

2 kotły parowe 50,24 m^2 powierzchni ogrzewania,

1 Vacuum na 750 litrów zakupiony w 1928 r. o wydajności 500 - 600 kg marmolady w ciągu 2½ godzin,

1 kocioł otwarty na 250 litrów /również do wyrobu marmolady/,

1 kocioł miedziany na 50 litrów /do wyrobu konfitur/,

2 kotły żelazne pobielane, 600 litrów pojemności /do wyrobu powideł/,

4 parniki drewniane po 500 litrów pojemności,

2 przecieraczki miedziane /o wydajności 10 q na godz./,

1 prasa ręczna, 200 kg pojemności,

2 krajarki do owoców,

zapas beczek na 116.000 litrów.

d/ Fabryka produkuje jedynie przetwory owocowe, a to głównie marmoladę, powidła, powidełka, jamy, konfitury, soki.

Przetwory /marmoladę/ pakuje się do skrzyń lub faseczek 12 - 50 kg, jamy do słoików i wiader blaszanych, 1, 5 i 10½ kg, konfitury do ½ kg słoików, powidełka do 40 dkg kartonów.

Główną produkcją przetwórni są marmolady tańsze, o niższej zawartości cukru /marmolady, powidła, powidełka/ stanowią 75% produkcji. Marmolady deserowe /malinowa, porzeczkowa, agrestowa, wiśniowa, morelowa/, soki, jamy i konfitury stanowią 25% produkcji.

Marmolady wyrabia się w Vacuum przy temp. 60 do 70° C, a ciśnieniu 4 A, gdyż im prędzej otrzyma się produkt, tym lepiej. Wydajność Vacuum wynosi 500 - 600 kg marmolady w ciągu 2½ godzin. Natomiast powidła im dłużej są gotowane, tym lepszy produkt się otrzymuje. Do ich wyrobu używa się kotłów otwartych, żelaznych, pobielanych, gdyż gotowano w Vacuum dają produkt zbyt jasny.

Zdolność produkcyjna fabryki wynosi do 30 q marmolad dziennie /przez 8 godzin/.

Do marmolad dodaje się z konieczności syropu kartoflanego, wypadającego taniej niż cukier, a powodującego ładny wygląd przetworów.

Soki wyrabia się przeważnie wiśniowe, malinowe, porzeczkowe i borówkowe.

Truskawki przerabia się na jamy i konfitury, przy czym zakupując towar na miejscu przerabia go przetwórnia na konfitury. Do konfitur bowiem musi być towar najładniejszy, nie obity, wysortowany. Natomiast transporty truskawek przewożonych z okolic dalszych, przerabia się na jamy /co jest zasadą/.

Konfitury wyrabia się w małym kotle miedzianym, smażąc jednorazowo tylko 10 kg przetworów, dla otrzymania produktu jak najlepszego.

Jamy sprzedaje się po zł.2,50 za 1 kg hurtownie

Konfitury " " " 3,50 " " " "

W latach dobrej koniunktury produkcja jest większa, przy czym owoce zukupuje się prawie całkowicie w obrębie powiatu. W latach miejscowego nieurodzaju owoce zakupywano przeważnie w powiatach rzeszowskim i łańcuckim.

Zakupione owoce przerabia się na pół-fabrykaty /tzw. "pulpę"/, które z dodatkiem środków konserwujących, trzymane w beczkach, mogą być przychowywane nawet do 3-ch lat. W razie zapotrzebowania pół-fabrykaty stopniowo przerabia się.

Jako środków konserwujących używa fabryka:

1/ kwas siarkawy,

2/ Natrium Bensoicum.

Pół-fabrykaty zakonserwowane kwasem siarkawym trzeba po przegotowaniu na nowo konserwować innym środkiem, gdyż przez gotowanie kwas siarkawy ulatnia się.

Natomiast pół-fabrykaty zaprawiane Natrium bensoicum, nadal są tym środkiem konserwowane nawet po przegotowaniu.

Głównym sezonem pracy w przetwórni są miesiące: lipiec, sierpień i wrzesien, a następnie w razie braku gotowych produktów, fabrykę na nowo uruchamia się, przerabiając pół-fabrykaty.

e/ Wielkość rocznego przerobu poszczególnych gatunków owoców świeżych przez przetwórnie:

Gatunek owoców	Wielkość przerobu owoców świeżych ogółem q		Zakupione na obszarze powiatu q
	przy dobrej koniunkturze	przy gorszej koniunkturze	
Jabłka	5.000	2.000	Wszystko w roku urodzaju, w roku nieurodzaju miejscowego w powiatach rzeszowskim i łańcuckim.
Sliwki	2.000	400	
Morele	100	-	Z Węgier jako półfabr.
Inne/maliny, wiśnie, truskawki, agrest/	500	-	-

Odnośnie moreli, to kalkulowało się lepiej sprowadzić je z Węgier niż z Zaleszczyk.

Dane powyższe odnoszą się do lat lepszej koniunktury. W ostatnich bowiem latach produkcja znacznie się zmniejszyła, a w 1936 r. nie produkowano w ogóle. Fabryka mogłaby przerabiać około 120 wagonów owoców, co odpowiada 100 wagonom marmolad.

f/ Przetwórnia ma zapotrzebowanie głównie na jabłka i śliwki, gruszek nie przerabia się. Przetwórnia poszukuje odmian jabłek kwaśnych, zawierających większy procent cukru i pektyn, koniecznych do otrzymania dobrych przetworów.

Śliwki, głównie Węgierki na powidła muszą być jak najwięcej dojrzałe./większa zawartość cukru/.

Owoce zakupuje się nie sortowane, płacąc za:

100 kg jabłek	-	5-7 zł.
100 kg śliwek	-	15-25 zł. /ca 4 zł.więcej niż wynosi cena rynkowa/

Przetwórnia powstała w 1922 roku, zbudowana przez b.właścicielki pp. Nadachowską i Komornicką. Od 1926 r. jest własnością hr. Badenich. Rozbudowana w 1928 roku wchłaniała przetwórnia rok rocznie duże ilości owoców.

Niestety w ostatnich latach wskutek złej koniunktury przetwórnia upada. Od 1930 roku produkcja przetwórni spadła ogromnie, wynosząc 20-25% dawniejszej produkcji.

Jakie czynniki mogły wpłynąć hamująco na rozwój tak ważnej dla sadownictwa placówki? Otóż kilka jest przyczyn dzisiejszego złego stanu przetwórnictwa:

1/ Wysoka cena cukru /wagonowo 96 gr/kg, mniejsze ilości 98 gr/ wpływa w pierwszym rzędzie na wysoką cenę przetworów. Marmolady tańsze, produkt dla szerokich rzesz konsumentów gorzej sytuowanych, sprzedaję się ze stratą. Na marmo -

ladach zwykłych traci fabryka ca 20 gr na kilogramie /kalkuluje się na zł.1,10 za kg, a sprzedaje 90 gr za 1 kg./.

Marmolady deserowe pokrywają straty, lecz możliwe do nabycia są one tylko dla warstw lepiej usytuowanych.Chcąc jednak sprzedać kupcowi marmolady deserowe, trzeba /choć ze stratą/ fabrykować dla niego marmolady tańsze.

2/ Poza ceną cukru główną rolę odgrywa cena tłuszczów jadalnych. Przy cenie tłuszczów /zł.2.- za kg smalcu/ warstwy mniej zamożne chętniej kupują ½ kg tłuszczu, aniżeli 1 kg marmolady.

Celem poprawy istniejącego stanu rzeczy i podniesienia krajowego przetwórstwa do granic opłacalności, byłoby konieczne przeprowadzenie następujących postulatów:

1/ Obniżyć cenę cukru dla celów przetwórczych najmniej do 50 zł. za 100 kg, gdyż dopiero ta cena zapewni opłacalność przetwórstwu oraz pozwoli na obniżenie dzisiejszej ceny przetworów, a tym samym zwiększy wydatnie konsumcję.

Na obniżce cukru zysk również jakość wyrabianych przetworów, gdyż zwiększy się zużycie cukru kosztem syropu kartoflanego.

2/ Pilną potrzebą staje się standaryzacja przetworów owocowych, jak również ustawowa ochrona przed nieuczciwą konkurencją /fałszowaniem/.

3/ Konieczną rzeczą jest silna propaganda konsumcji przetworów owocowych.

W związku z tym zagadnieniem pożądanym byłoby zainteresować konsumcją marmolady sfery wojskowe. Otóż, jeśliby każdy żołnierz /licząc 250.000 stan armii/ otrzymywał tylko 1 kg marmolady miesięcznie, to cała armia mogłaby skonsumować 300 wagonów marmolady rocznie /30.000 q/, co postawiłoby przetwórstwo owocowe na nogach.

Gdy te najważniejsze postulaty przetwórnictwa będą uwzględnione, dopiero wówczas będzie mogło ono spełnić swą ważną gospodarczą i społeczną misję dostarczania konsumentom tanich, dobrych, a koniecznych dla zdrowia obywateli - przetworów owocowych. Im prędzej stan ten ulegnie poprawie, a leży to również w interesie sadownictwa polskiego, - tym lepiej sadownictwo - ściśle z przetwórstwem związane - będzie mogło wypełnić swoje zadania.

Ponieważ istnieją wszelkie dane, iż przetwórnia zostanie w tym roku uruchomiona, Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Brzesku zamierza przeprowadzić w porozumieniu z fabryką skup owoców za pośrednictwem Kół Sadowniczych.

Umożliwi to sprawniejsze przeprowadzenie sortowania owoców deserowych i wpłynie na lepszą ich cenę. Dzięki uruchomieniu przetwórni potrzeby sadownictwa będą mogły być lepiej zrealizowane.

II.

CHARAKTERYSTYKA EKSPLOATACJI SADÓW.

1. Eksploatacja bezpośrednia:

   a/ prawie 100% ogólnej powierzchni sadów /416 ha/ jest eksploatowane bezpośrednio przez właścicieli. Z ogólnej powierzchni sadów starych /powyżej 20 lat/:

   100% jest eksploatowane bezpośrednio przez właścicieli /135 ha/

   Z ogólnej powierzchni sadów młodych owocujących /od 10 do 20 lat/ 281 ha - 99,79%, czyli 278 1/2 ha jest eksploatowane bezpośrednio.

2. Eksploatacja sadów przez oddawanie w dzierżawę :

   a/ Z ogólnej powierzchni sadów, tylko w jednym wypadku sad jest oddany w dzierżawę, co stanowi 0,21% /2,5 ha/ w tym

w tym procent sadów starych /powyżej 20 lat/ -

sadów młodych owocujących /10 - 20 lat/ 0,21 %

b/ Dzierżawców wyznania mojżeszowego nie ma.

3. Charakterystyka bezpośredniej eksploatacji sadów:

Mimo zalet, które posiada bezpośrednia eksploatacja sadów przez właścicieli, cały szereg czynności z tym związanych jest jeszcze ujmowanych wadliwie.

Nad wszystkim góruje obawa kradzieży owoców i z tego powodu owoce bywają zrywane przeważnie przedwcześnie. Dlatego też, mimo nacisku jaki się przy propagandzie na powyższe zagadnienia kładzie, główną porą zbioru jabłek zimowych, zamiast października jest druga połowa września. Zwyczaj miejscowy nakazuje zebrać owoce w t.zw. "suche dni". Sliwy zrywa się również przedwcześnie, nieraz na pół dojrzałe. Jest to najważniejszy błąd popełniany przez właścicieli sadów, nad wykorzenieniem którego trzeba będzie długo popracować.

Na zbyt wczesną porę zbioru owoców wpływa również ciężka sytuacja finansowa ludności, która wyzbywa się jak najwcześniej owoców z powodu braku gotówki. Dotychczas przeciętny kupiec nie zwracał uwagi na porę zbioru owoców, obecnie jednak wymagania kół handlowych są coraz większe.

Powoli szersze uświadomienie producentów powoduje, iż, mimo przedwczesnego zbierania owoców, zbiorów dokonuje się staranniej. Mniej spotyka się dawniej popularnego "trzepania owoców", a coraz częściej zrywa się owoce ręcznie na drabinach.

Wszelkie niedociągnięcia w tym kierunku ulegną poprawie, zwłaszcza jeśli wzmoże się budowa przechowalni i właściciele sadów nie będą zmuszeni wyzbywać się owoców odrazu po zbiorze.

4/ Charakterystyka eksploatacji sadów oddawanych w dzierżawę:

Jak już wspomniałem, sposobu eksploatacji sadu przez dzierżawę na ogół nie spotykamy. Jedyny wypadek wyżej wspom-

niany nie jest dla powiatu typowy. W omawianym wypadku dzierżawca mając sad wydzierżawiony na okres 3-letni, staranniej dokonuje zbioru owoców, pilnując zaś plonu, dokonuje go w odpowiedniejszym czasie, niż prywatny właściciel, który cały dzień ciężko pracując, nie może go sam pilnować nocą.

W omawianym wypadku właściciel sadu zobowiązał dzierżawcę do starannego nawożenia drzew i do odpowiedniej ich pielęgnacji. Dzierżawa obejmuje sad wraz z gospodarstwem /14 ha/. Czynsz dzierżawny, wynoszący 350 zł. nie płaci dzierżawca gotówką, lecz wkłada w inwestycje gospodarcze /budowa stajni/. Zobowiązany jest również do opłacania podatków, nałożonych na całe gospodarstwo.

Umowa dzierżawna opiewa na 3 lata /pisemna/ i zobowiązuje dzierżawcę /poza czynszem/ do dostawy 300 kg owoców /odsypu/ właścicielowi gospodarstwa.

III.

CHARAKRETYSTYKA PODAŻY OWOCÓW W RAMACH JEDNEGO SEZONU PRODUKCYJNEGO.

1. Ogólne rozmiary podaży w stosunku do ogólnej produkcji owoców, w ramach jednego sezonu produkcyjnego:

a/ sady stare /powyżej 20 lat/:

Gatunek owoców	Ogółem produkcja kg	%	Ogółem podaż kg	%	Różnica kg	%
Jabłka	1,055.000	100%	844.000	80%	211.000	20%
Gruszki	42.500	100%	29.800	70%	12.700	30%
Śliwki	43.200	100%	25.900	60%	17.300	40%
Czereśnie	8.100	100%	7.300	90%	800	10%
Wiśnie	2.200	100%	1.800	80%	400	20%
Orzechy wł.	1.600	100%	800	50%	800	50%
Suma	1,152.600	100%	909.600	78,92	243.000	21,08

b/ Sady młode owocujące /10 do 20 lat/:

Gatunek owoców	Ogólna produkcja kg	%	Ogółem podaż %	%	Różnica kg	%
Jabłka	761.300	100%	609.000	80%	152.300	20%
Gruszki	34.800	100%	24.400	70%	10.400	30%
Śliwki	114.800	100%	68.900	60%	45.900	40%
Czereśnie	13.000	100%	11.700	90%	1.300	10%
Wiśnie	4.400	100%	3.500	80%	900	20%
Orzechy wł.	1,100	100%	550	50%	550	50%
Suma	929.400	100%	718.050	77,26%	211.350	22,74%

C/ Ogólne rozmiary podaży:

Gatunek owoców	Ogółem produkcja		Ogółem podaż		Różnica	
	kg	%	kg	%	kg	%
Jabłka	1,816.300	100%	1,453.000	80%	363.300	20%
Gruszki	77.300	100%	54.200	70%	23.100	30%
Śliwki	158.000	100%	94.800	60%	63.200	40%
Czereśnie	21.100	100%	19.000	90%	2.100	10%
Wiśnie	6.600	100%	5.300	80%	1.300	20%
Orzechy wł.	2.700	100%	1.350	50%	1.350	50%
Suma	2,082.000	100%	1.627.650	78,18%	454.350	21,82%

Na ogół podaż owoców jest duża, a to ze względu na duże zubożenie ludności miejskiej, wyzbywającej się prawie całego zbioru celem zdobycia pieniędzy.

Różnica pomiędzy ogólną produkcją a podażą owoców wynika z użycia pewnej ilości na konsumcję wewnętrzną i częściowego odsortowania owoców najgorszych. Przy śliwach i wiśniach dużo tego gatunku owoców zużywa się w przetwórstwie domowym na powidła i soki. Na różnicę wpływają również kradzieże owoców, które w tych okolicach są prawdziwą plagą.

2. Terminy sprzedaży głównych partii owoców, podane procentowo w poszczególnych miesiącach, w stosunku do ogólnej podaży w ramach jednego sezonu produkcyjnego:

a/ wahania podaży w sadach eksploatowanych bezpośrednio przez właścicieli:

Gatunek owocu %	Podaż ogółem %	w	m	i	e	s	i	ą	c	a	c	h	:
		V %	VI %	VII %	VIII %	IX %	X %	XI %	XII %	I %	II %	III %	IV %
Jabłka	100	-	-	2	3	26	40	15	8	2	2	1	1
Gruszki	100	-	-	-	20	40	10	-	-	-	-	-	-
Śliwki	100	-	-	-	5	80	15	-	-	-	-	-	-
Czereśnie	100	10	70	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wiśnie	100	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Orzechy wł.	100	-	-	-	-	-	90	-	10	-	-	-	-

b/ wahania podaży w sadach eksploatowanych przez dzierżawców:

Gatunek owocu %	Podaż ogółem %	w	m	i	e	s	i	ą	c	a	c	h	:
		V %	VI %	VII %	VIII %	IX %	X %	XI %	XII %	I %	II %	III %	IV %
Jabłka	100	-	-	-	-	10	10	20	25	15	10	7	3
Gruszki	100	-	-	-	-	30	50	10	10	-	-	-	-
Śliwki	100	-	-	-	-	75	25	-	-	-	-	-	-

3. Inne czynniki, wpływające na ukształtowanie podaży owoców:

a/ w odniesieniu do gospodarstw folwarcznych:

Sady folwarczne nie wpływają tak silnie na sezonową podaż owoców, gdyż jest ich mało. Właściciele ich będąc poczęściej w lepszej sytuacji finansowej i mając również jakie takie pomieszczenie na przechowanie osiągają za owoce w zimie lub na wiosnę daleko lepsze ceny.

b/ w odniesieniu do gospodarstw włościańskich - głównymi czynnikami, wpływającymi na podaż owoców w terminach wyżej podanych, są:

I. Zaopatrywanie się kupców w owoce głównie jesienią, - stąd i podaż wówczas jest większą.

II. Ogólny brak pieniędzy oraz wydatki na potrzeby gospodarskie i domowe, które przyczyniają się do większych sprzedaży owoców w jesieni.

III. Brak przechowalni, który zmusza właścicieli /z małymi wyjątkami/ do wczesnej sprzedaży owoców.

Stan ten da się poprawić tylko wówczas, gdy powstanie większa ilość przechowalni. Pożądanym byłoby również uruchomienie kredytu zastawowego na owoce /podobnie jak na zboża/, który przyczyniłby się w znacznej mierze do równomierniejszego rozłożenia podaży w czasie, a przez to umożliwiłby sprzedaż towaru po lepszej cenie. W konsekwencji właściciele licząc na lepszy zysk, czyniliby większe wkłady i staraliby się o lepszą pielęgnację sadów.

4. Typowa wielkość jednorazowych partyj owoców oferowanych do sprzedaży wynosi:

a/ dla sadów włościańskich:

jabłka	200 - 300 kg,	śliwki	do 200 kg,
gruszki	50 kg,	czereśnie	50 kg.
wiśnie	50 kg,		

b/ dla sadów folwarcznych:

jabłka 2.000-3.000 kg, czereśnie 100 - 200 kg.

Na taką wielkość jednorazowej partii podaży wpływa mozaika gatunków /zwłaszcza w sadach starszych/. Jeśli producent nie wyzbywa się owocu na miejscu w sadzie, jak to jest zwyczajem miejscowym często praktykowanym, to rynek brzeski jako najmniej chłonny, zmusza właścicieli do kilkakrotnego wywożenia owoców na targ.

5. Charakterystyka obecnie używanych opakowań i sposobów pakowania dla poszczególnych gatunków owoców:

a/ jabłka pakuje się najczęściej do koszyków wymoszczonych po bokach i pomiędzy warstwami sianem lub słomą. Często w użyciu są skrzynki /skrzynki od zapałek, papierosów, płaskie skrzynki używane do przewożenia jaj, oraz specjalnie zbijane/. Gorsze odmiany pakuje się również do beczek /cementówek/.

b/ gruszki pakuje się podobnie, tylko staranniej i do mniejszych opakowań.

c/ śliwki są najczęściej pakowane do beczek /cementówek/ lub koszyków.

d/ wiśnie i czereśnie - do koszyków wyścielanych liśćmi.

e/ maliny /leśne/ przewozi się najczęściej w wiadrach i beczkach, a mniejsze ilości w koszykach.

f/ truskawki zbierają właściciele wzgl.dzierżawcy plantacji truskawkowych przeważnie do koszyków wiklinowych 3 - 15 kg pojemności, przez co owoce tracą na wyglądzie i na jakości. To [illegible] wysyła się w takim opakowaniu koleją lub samochodami do Krynicy. Ostatnio nastąpiła poprawa i np. w maj. Domosławice zbiera się truskawki do standardowych łubianek pojemności 1 kg, które następnie umieszcza się do wysyłki w dużej 20 kg łubiance.

6. Ocena opakowań z punktu widzenia ich racjonalności musi wypaść niekorzystnie. Technika owocarska stoi na ogół nisko. Właściciel sadu nie umie się obchodzić należycie z owocami. Opakowanie owoców jest różnorodne, w zależności od tego, co właściciel sadu ma pod ręką. Trwałość opakowania jest stosunkowo mała z powodu prymitywności. Zabezpieczenie przed uszkodzeniami mechanicznymi jest również niedostateczne. Większy kupiec przywozi do miejsca zakupu własne opakowanie.

Tara najwięcej używanych opakowań jest następująca:

a/ kosze	8 - 12 kg pojemn.:	jabłka śliwki	50 kg 70 "
b/ koszyki	0,40 - 1,5 " "	truskawki czereśnie i wiśnie	3-15 kg 15-20 "
c/ skrzynie	6 - 8 " "	jabłka śliwki	50-100 kg 80 "
d/ beczki /cement./	6 - 8 " "	śliwki jabłka	60 kg 40 "

Przeciętna waga brutto typowych jednostek sprzedażnych dla poszczególnych gatunków owoców jest następująca:

a/ kosze	-	jabłka śliwki	60 kg 80 "
b/ koszyki	-	truskawki czereśnie i wiśnie	5 - 15 kg 15 - 22 "
c/ skrzynie	-	jabłka śliwki	55 - 110 kg 85 "
d/ beczki /cement./	-	śliwki jabłka	67 kg 50 "

7. Znakowanie jednostek sprzedawanych na rynek przez właścicieli sadów w ogóle nie jest stosowane, natomiast hurtownicy, wysyłający truskawki, przytwierdzają do koszyków kartki, wypisując na nich początkowe litery nazwiska hurtownika np. M.P.Brzesko, nr kolejny, waga brutto, netto i tara.

8. Charakterystyka organizacji podaży owoców przez gospodarstwa rolne:

A. Eksploatacja bezpośrednia:

a/ najczęściej spotykaną formą sprzedaży owoców jest sprzedaż na miejscu w sadach, czy to bezpośrednio po zbiorze owoców, czy też w późniejszym okresie jesieni hurtownikowi iększemu, lub domokrążnym handlarzom.

b/ sprzedaż na targach jest również często spotykana. Sprzedaża ta odbywa się albo bez ośrednio konsumentom, albo też przekupkom, kupcom miejscowym, lub przyjeżdżającym hurtownikom.

c/ sprzedaż za pośrednictwem firm komisowych, lub organizacyj producentów - nie istnieje.

d/ dużo stosunkowo owoców sprzedają właściciele sadów do miejscowej przetwórni /jeśli jest ruchu/, lub przetwórniom zamiejscowym. Śliwy np. skupowane są przez ajento przeważnie z dostawą do stacji kolejowej, skąd bywają wysyłane najczęściej do Bochni /na śliwowicę/.

Ogółem podaż owoców kg	%	Sprzedaż owoców na miejscu w sadach kg	%	Sprzedaż owoców na targach kg	%	Sprzedaż owoców do przetwórni kg	%	Uwaga
1,627.650	100%	764.850	47%	162.800	10%	700.000	43%	a/
		927.650	57%	460.000	28,26%	240.000	14,74%	b/

Uwaga: a/ gdy przetwórnia jest ruchu przy dobrej koniunkturze,
b/ " " " " " " gorszej "

B. Organizacja podaży owoców przez dzierżawców sadów:

Podaż owoców ze strony dzierżawców sadów nie odgrywa żadnej prawie roli /dlatego uwzględniono całą podaż w wyżej podanej tabeli /, Dzierżawca sadu /w Bieśniku/ sprzedaje owoce na targach, względnie większym hurtownikom.

Zasadnicze znaczenie dla powiatu ma rozpowszechniony zakup na miejscu w sadach. Ma to tę zaletę, że właściciele z jednej strony zyskują lepszą cenę za owoce, z drugiej zaś, że mogą obserwować postępowanie kupca z owocami, zwłaszcza gdy sprzedaż następuje z zastrzeżeniem zbioru owoców przez kupującego.

9\. Przeważnie sprzedane owoce odbiera kupiec w sadzie sam. Często też przywozi owoce wprost do większego kupca producent, przy czym cena, ze względu na koszty transportu, jest zwykle wyższą.

10\. a/ W wypadku gdy sprzedaż owocu odbywa się/na miejscu w sadzie, to przeważnie kupiec kupno zaliczkuje. Umowę sprzedaży zawiera się zwykle ustnie, reszta należności staje się płatna przy odbiorze towaru.

b/ Często zdarza się, że kupiec, przyjeżdżając po owoce do sadu odrazu je zabiera, płacąc za nie gotówką. Przy sprzedaży owoców na targach producent sprzedaje tylko za gotówkę. Ponieważ jednak targi odbywają się zwykle tylko dwa razy w tygodniu, np. we wtorki i piątki, zdarza się często, że producenci dostarczają w tych dniach większe ilości owoców, co wpływa na obniżenie ich ceny.

Gdy świeżo powstały Związek Kół Sadowniczych będzie mógł się zająć organizacją wspólnej sprzedaży owoców, zyskają na tym w pierwszym rzędzie producenci, gdyż podaż owoców będzie regulowana.

11\. Jeśli sprzedaż następuje w sadzie, kupiec przywozi swoje opakowanie i owoce waży na miejscu. Natomiast, jeśli owoce dostarczane są kupcowi na uprzednie jego zamówienie, wtedy dostawa następuje w opakowaniu producenta, a w razie braku opakowania, producent wypożycza je od kupca. Wówczas owoce ważone są raz w sadzie, drugi raz po przywiezieniu na miejsce u kupca.

Bardzo rzadko spotyka się sprzedaż owoców "na oko" /od drzewa, wzgl.od całego sadu/. Obecnie już producenci przekonali się, iż sprzedaż owoców na wagę przynosi im znacznie więcej korzyści.

12. Jakość dostarczanych owoców pozostawia jeszcze dużo do życzenia, np. czereśnie zwłaszcza odmiany wczesne, zbierają producenci chcąc uzyskać lepszą cenę, przedwcześnie niedojrzałe. Nie przestrzegają konieczności dokonywania kilkakrotnego zbioru czereśni w miarę ich dojrzewania i obniżają przez to wartość towaru. Kupcy natomiast kładą na to duży nacisk i chętniej zapłaciliby wyższą cenę za owoce dojrzałe i należycie opakowane.

Śliwy zrywa się przedwcześnie niedojrzałe /z obawy kradzieży/, które w takim stanie nadają się na śliwowicę, ale nie na towar deserowy, czy na powidła, gdzie duży nacisk kładzie się na całkowitą ich dojrzałość.

Jabłka bywają przeważnie przedwcześnie zerwane i rzadko kiedy podlegają sortowaniu. Wymagania zaś handlu są coraz wyższe i tak np.:

1/ czereśnie i śliwki winny być dostarczane na rynek zupełnie dojrzałe,

2/ jabłka późno zebrane winny być należycie odsortowane na wybory i na gorsze gatunki, winny być zbierane odmianami, zdrowe, nie robaczywe i nie poplamione. Ponieważ tych wszystkich warunków producenci na ogół nie przestrzegają, to też przy kupnie kupujący sporo owoców odrzuca. Dotychczas z powodu braku owoców wymagania te nie były tak ściśle przestrzegane, jednak obecnie stan ten musi ulec poprawie.

13. Przechowalnictwo:

a/ istnieją dwie racjonalne przechowalnie na owoce w Miłówce i Woli Stróżkiej /w budowie/. Obie będą dopiero w tym roku po raz pierwszy używane. Pojemność ich wynosi po 100q owoców.

b/ ilość prymitywnych przechowalni wynosi w powiecie 20, przy czym służą do tego celu przeważnie piwnice oraz niezamieszkałe części budynków; przeciętna pojemność ich wynosi 50 q.

c/ przechowalnie wzorowe są wyłączną własnością producentów, prymitywne - producentów i kupców.

d/ innych sposobów przechowywania owoców nie spotyka się. Z ogólnej produkcji owoców tylko minimalna część owoców zostaje przechowywana i to przeważnie z powodu braku kapitału.

Producent przed umieszczeniem owoców w przechowalni sortuje je prowizorycznie, a dopiero w samej przechowalni sortowanie jest dokładniejsze, przy czym w pewnych terminach usuwa się psujący się owoc. Powoduje to większe straty, które przy dłuższym przechowywaniu dochodzą do 20%. Zbyt wczesny zbiór owoców /jabłek/ stan ten jeszcze pogarsza.

W związku z koniecznością uregulowania podaży owoców musi postępować w szybkim tempie budowa wzorowych przechowalni. Ponieważ miejscowi właściciele sadów nie mogą sobie pozwolić na większy wydatek związany z budową przechowalni, to też długoterminowy kredyt na ten cel byłby bardzo pożądany.

Wszyscy producenci doceniają ogromną ważność tego problemu, czego najlepszym wyrazem była rezolucja uchwalona na Zjeździe Kół Sadowniczych powiatu /patrz str.13/.

Na marginesie kwestii przechowalnictwa, podaję poniżej przykład sposobu zainteresowania producentów sprawą budowy przechowalni.

Otóż jesienią 1935 r. / roku urodzaju/ Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Brzesku - dążąc do nauczenia rolników odpowiedniego zbioru i sortowania owoców, jak również celem wykazania korzyści płynących z ich przechowania do czasu mniejszego nasilenia podaży - zakupiło od członków Kół Sadowniczych 24 q owoców za kwotę ca 700 zł. Owoce zakupiono tylko I wyboru, dobrze przesortowane, pakowane odmianami, absolutnie odpowiadające wszelkim wymogom stawianym owocom tego wyboru. Umieszczono je w przechowalni w Szkole Rolniczej w Bojniczu. Przechowalnia tamtejsza jest przerobiona z piwnicy. System przechowywania owoców - półkowy.

Owoce sprzedawano stopniowo, począwszy od grudnia 1935 do kwietnia 1936 r. Uzyskaną ze sprzedaży nadwyżkę w wysokości ca 120 zł. zwrócono dostawcom owoców.

Mimo starannego dwukrotnego przesortowania owoców, raz przez sadowników, drugi raz przed umieszczeniem ich na półkach, wyszły na jaw błędy popełniane przez producentów. Przedwczesny zbiór owoców, po paru tygodniach powodował ich "babczenie", zwłaszcza u odmian ordzawionych. Manco wyniosło ca 15 %.

W trakcie przechowywania owoców urządzono wycieczkę Kół Sadowniczych z powiatu, przy czym podkreślano konieczność rozpoczęcia budowy przechowalni.

IV.

K O N S U M C J A .

W przeciętnym starszym sadzie owocującym, gdzie rosną prawie wszystkie gatunki drzew, właściciel już od wiosny czeka, "jak ta drzewina za wiążę". Przysłowiowa bieda okolic podgórskich, w powiecie brzeskim w jeszcze ostrzejszej formie występująca, zmusza właściciela sadu do spieniężania prawie całkowitego zbioru.

Jeśli ma czereśnie, zwłaszcza odmian wcześniejszych, to rzadko który właściciel pozwoli sobie na skonsumowanie owoców raz z rodziną.

To samo dotyczy wiśni. Jednak tutaj już częściej można się spotkać z pośrednią konsumcją - przez wyrób soków.

Śliwy są najczęściej konsumowane, czy to bezpośrednio w okresie ich dojrzewania /knedle/ czy też przeznacza się je na wyrób powideł, a zwłaszcza suszu.

Z wyżej podanych powodów konsumuje się również mało jabłek, a zwłaszcza odmian cenniejszych. Odmiany mniej cenne przerabia się na susz i marmoladę. Wyrób win jest jeszcze mało rozpowszechniony.

Głównymi okresami konsumcji owoców są miesiące: sierpień, wrzesień /najwięcej/ i październik. Przez resztę miesięcy w roku nawet dla właściciela sadu owoce są rzadkością.

Przy obecnym tempie rozwoju sadownictwa i spodziewanej w niedługim czasie nadprodukcji owoców, musi się zwiększyć konsumcja właśnie najuboższych warstw ludności, co w znacznej mierze wpłynie nie tylko na poprawę zdrowotności szerokich mas, lecz również pozwoli na przeprowadzenie racjonalnej klasyfikacji owoców.

V.

ORGANIZACJA HURTOWEGO HANDLU OWOCAMI NA OBSZARZE POWIATU.

A.

Ogólne dane informacyjne.

1. a/ Głównym ośrodkiem handlu owocami na obszarze powiatu jest Brzesko.

b/ - c/ miasto powiatowe, liczące 3.600 mieszkańców.

d/ stosunki komunikacyjne: miasto Brzesko jest położone 3 km od linii kolejowej Kraków - Lwów. Stacją kolejową jest Słotwina-Brzesko. Przez Brzesko prowadzą dwie główne drogi:

państwowa Kraków - Tarnów - Lwów, oraz wojewódzka Słotwina - Brzesko - Nowy Sącz, która w dalszym ciągu prowadzi do Krynicy lub Szczawnicy.

e/ w okolicy Brzeska znajduje się 1 przetwórnia owocowa.

f/ przyczyną koncentracji handlu owocami w Brzesku jest to, że tutaj odbywają się największe targi i jarmarki, na których zaopatrują się w owoce kupcy miejscowi, hurtownicy i detaliści, oraz hurtownicy zamiejscowi. W obrębie powiatu jest ogółem 15 sklepów z owocami, w tym właściciele 10 sklepów są narodowości żydowskiej.

Drugą przyczyną jest bliskość przetwórni, naturalnie tylko wówczas, kiedy jest w ruchu.

2. Przedsiębiorstw handlowych, prowadzących hurtowy handel owocami na obszarze powiatu nie ma, są tylko 2 hurtownicy, w tym jeden narodowości żydowskiej.

3. Charakterystyka hurtowego handlu owocami, prowadzonego przez kupców-hurtowników:

a/ rok założenia przedsiębiorstw - 1932 i 1933 r.

b/ kupcy-hurtownicy wykupują świadectwo przemysłowe kategorii III i IV na jedno półrocze.

c/ ogólny obrót owocami w ramach jednego sezonu produkcyjnego wynosi 30.000 do 80.000 kg śliwek i jabłek, oraz 10.000 kg truskawek, ogólnej wartości 7.500 do 14.000 zł.

d/ kupcy rozporządzają kapitałem własnym 1.500 do 5.000 zł.

e/ jeden z nich posiada prowizoryczną przechowalnię, przerobioną z dawniejszej lodowni.

4. W okresie od 1930 roku powstały oba przedsiębiorstwa wyż.opisane.

5. Jeden z wymienionych hurtowników wyzn.mojż.,korzysta w razie potrzeby z prywatnego kredytu krótkoterminowego. Przeważnie jednak obaj hurtownicy operują kapitałem własnym, płacąc za owoce gotówką.

6. Spółdzielni hurtowego handlu owocami w obrębie powiatu nie ma. Natomiast zaczątkiem organizacji producentów są Koła Sadownicze, grupujące w sobie właścicieli sadów.

7. a/ Organizację producentów utworzono wiosną 1937, pod nazwą "Związek Kół Sadowniczych przy O.T.R. w Brzesku", którego zadaniem będzie organizacja zbytu owoców. Prace w tym kierunku są dopiero zaczęte.

b/ Związek grupuje 35 Kół Sadowniczych, liczących 730 członk. Koła rozmieszczone są po całym powiecie, głównie jednak w południowej części powiatu /patrz załączona mapka/. Związek posiada jedną przechowalnię prowizoryczną w piwnicy Szkoły Rolniczej w Wojniczu. W tym roku powstał projekt zbudowania dużej przechowalni w Brzesku.

B.

Charakterystyka hurtowego handlu owocami na obszarze powiatu.

1. Szacunek ogólnych rozmiarów rocznej sprzedaży owoców na obszarze powiatu:

Roczna sprzedaż owoców ogółem		Roczna sprzedaż owoców bezpośred. przez właśc. sadów		Roczna sprzedaż owoców przez dzierżawców	
kg	%	kg	%	kg	%
1,627.650	100	1,624.250	99,79	3.400	0,21

2. Rola i charakterystyka udziału poszczególnych form handlu w hurtowym handlu owocami na obszarze powiatu:

a/ handel domokrążny. Sporadycznie występuje zakup owoców w sadach przez okolicznych kupców wiejskich, którzy znając okolicę łatwo nawiązują kontakt z producentami i od nich wykupują owoce. Owoce dostarczają albo miej-

scowemu hurtownikowi w Brzesku, albo przyjeżdżającym hurtownikom zamiejscowym.

b/ pewną rolę odgrywa również zakup przez miejscowego hurtownika; posiada on swych ajentów, którzy skupują owoce po wsiach. Ponieważ towar jest przeznaczony do przetwórni, ajenci skupują przeważnie jabłka niedojrzałe i śliwki. Drugi hurtownik zajmuje się głównie handlem truskawkami.

c/ głównymi odbiorcami owoców są zamiejscowi hurtownicy,którzy zakupują dużo owoców w obrębie powiatu, przeważnie bezpośrednio w sadach. Nieraz też skupują owoce na targach przywożone przez producentów, lub też zabierają owoce dostawione przez ajentów,do Brzeska. Dotyczy to przeważnie jabłek odmian zimowych.

d/ na targach transakcje zawierane są między producentami zwożącymi owoce na targ, a hurtownikami zamiejscowymi, miejscowymi kupcami, detalistami i przekupniami. Ta forma sprzedaży jest również dość częstą.

e/ --

f/ zakup przez przetwórnię - dawniej duży - jest nierównomierny i ostatnio zmalał znacznie.

g/ --

x/	Hurtowy handel na obszarze powiatu ogółem %	Handel domokrążny %	Zakup przez hurtownika miejscow. %	Zakup przez hurtownika zamiejscow. %	Zakup przez przetw. %	Uwaga
a/	100%	8%	2%	47%	43%	Gdy przetwórnia jest w ruchu
b/	100%	10%	5%	70%	15%	

Uwaga: a/ przy dobrej koniunkturze,
b/ " gorszej "

3. Typowe warunki zakupu przy każdej z wymienionych form:

a/ przy handlu domokrążnym przeważa zakup całego zbioru z drzew, z których owoce /zakupione na wagę/ handlarz zabiera całkowicie.

b/ Zakup przez miejscowego hurtownika. Hurtownik ustala cenę za owoce, którą płaci swym ajentom, ci zaś od tego uzależniają cenę, jaką mogą zapłacić producentowi.Hurtownik skupuje owoce do przetwórni rzeszowskiej,ajenci natomiast skupują przeważnie jabłka /w sierpniu/ i opadałki bez sortowania niedojrzałe/Owoce zakupuje się na wagę i zwozi luzem do stacji kolejowej,skąd są wysyłane do przetwórni.Śliwki dojrzałe zakupują ajenci we wrześniu i w ten sam sposób odstawiają do stacji kolejowej. Zapłata za owoce następuje gotówką.

c/ Hurtownik zamiejscowy, zakupując owoce na wagę, przesortowuje je dokładniej. Zabiera przeważnie jabłka zimowe deserowe, płacąc zwykle lepszą cenę. Przy tym kupnie przeważa wybór I i II. Owoce pakuje się do opakowań hurtownika. Należność reguluje hurtownik gotówką.

4/ Niektórzy hurtownicy zakupują owoce corocznie u tych samych właścicieli sadów, dążąc do utrzymania z nimi stałych stosunków handlowych.Przeważa jednak sprzedaż okolicznościowa, w zależności od pierwszeństwa i ceny.

5/ Kalkulacja właściciela sadu za sprzedane owoce w odniesieniu do wpływu gotówkowego netto jest tego rodzaju, iż właściciel sadu woli często sprzedać owoce za cenę niższą na miejscu hurtownikowi czy handlarzowi, niż wozić je na targ i starać się o kupca. Poza tym na targach zbyt nie zawsze jest zapewniony i często z powodu dużej podaży natrafia się na tendencję wybitnie zniżkową.

6/ Hurtownik,zajmujący się handlem truskawkami,zbywa je głównie w Krynicy. Drugi hurtownik wysyła owoce do Rzeszowa.

Zamiejscowi hurtownicy przybywają z miejscowości letniskowych, Krakowa i Śląska, dokąd wywożą zakupione owoce. Hurtownik handlujący truskawkami, wysyła lub też wywozi je własnym samochodem bezpośrednio do sklepów sprzedaży w Krynicy, z którymi jest w stałych stosunkach handlowych.Drugi hurtownik zbywa owoce również /bez pośrednika/ wprost w przetwórni. Na poczet przesyłki fabryka przesyła zaliczkę,na resztę

zaś kwoty wystawia weksle, na których wykup musi nieraz czekać długo /nawet do 12 miesięcy/.

C.

Charakterystyka typowych form handlu owocami występujących na obszarze powiatu.

Formy prywatnego handlu :

a/ Kupiec domokrążny:

1/ wykupuje on świadectwo przemysłowe kategorii IV

2/ handel owocami stanowi uboczny zawód handlującego /głównym zawodem - prowadzenie sklepu kolonialnego lub nabiałowego/,

3/ przygotowania fachowego kupiec nie ma żadnego, zwykle z chęci większego zarobku zabiera się do handlu owocami.

4/ omawiane przedsiębiorstwo istnieje od 1933 roku.

5/ głównym zajęciem kupca domokrążnego jest prowadzenie sklepu kolonialnego, przy którym prowadzi sprzedaż owoców i warzyw. Obroty owocami stanowią ca 10 % w stosunku do ogólnych obrotów sklepu.

6/ głównymi okresami, w których obrót owocami stanowi podstawowe zajęcie kupca, są miesiące: czerwiec, wrzesień i październik.
W innych miesiącach - sporadycznie.

7/ Kupiec nie ma stałych dostawców. Owoce zakupuje bądźto przynoszone na miejsce do sklepu, bądź też na targach. Zakupuje je również u właścicieli sadów.

8/ Kapitał zakładowy kupca wynosi ca 1000 zł. - obrotowy również do 1000 zł.

9/ Kupiec nie korzysta z kredytu - operuje własnym kapitałem.

10/ Przechowalnię owoców posiada prymitywną w piwnicy.

11/ Ryzyko handlowe jest dość duże, gdyż przedwczesny zbiór oraz nie odpowiednio wyprodukowane owoce, obniżają ich

wartość przechowalniczą. W ciągu sezonu ryzyko jest mniejsze gdyż posiadane owoce zbywa przeważnie większemu hurtownikowi. Towar idzie nieraz z rąk do rąk. Przy jabłkach zimowych ryzyko to jest o tyle mniejsze, że owoce odsortowane z przechowalni, w miarę dojrzewania może kupiec zbywać we własnym sklepie. Import owoców zagranicznych, wpływa na obniżkę ceny i podnosi ryzyko.

12/ Potrzeby kupca, to głównie dobrze urządzona przechowalnia, która pozwoli mu odpowiednio przechować owoce i wpłynie na lepszą ich cenę oraz zmniejszy ryzyko handlowe.

13/ Trudności, które kupiec przede wszystkim odczuwa są: brak własnego fachowego przygotowania, oraz niesolidność dostawców.

b/ Miejscowy hurtownik: Pawula Maciej Brzesko.

1/ - 7/ Wykupuje świadectwo przemysłowe kat.IV, restaurator, bez przygotowania fachowego, zajmujący się handlem owocami od 1933 r. Obroty owocami stanowią 20% obrotów jego przedsiębiorstwa. Miesiącem największego ruchu jest czerwiec /truskawki/. Sprzedaż następuje tylko za gotówkę. Hurtownik zawarł ustne umowy z producentami truskawek. Zakup ma zorganizowany w ten sposób, że zakupuje całkowity zbiór truskawek - 30% taniej od ceny rynkowej, lub też za cały zbiór ustala się przeciętną cenę. Hurtownik płaci gotówką za każdy zbiór. Inne owoce zakupuje okazyjnie. Zbiór truskawek przywozi dostawca w koszykach hurtownika. Każdy koszyk ma oznaczoną tarę. Na miejscu u hurtownika waży się napełnione koszyki, umieszcza się przed całkowitym zapakowaniem - etykietkę z wyszczególnieniem wagi brutto, netto i tary. Na koszykach widnieje znak hurtownika "M.P. Brzesko".

8/ Kapitał zakładowy hurtownika wynosi ok.3.000 zł. obrotowy - 1.500.

W 1934 r.	sprzedał hurtownik		70 q	truskawek po przeciętnej cenie	50 zł.q
w 1935 r.	"	"	110 "	j.w.	40 " "
w 1936 r.	"	"	100 "	j.w.	35 " "

9/ Hurtownik posiada własny kapitał, który inwestuje w przedsiębiorstwo, z kredytów obcych nie korzysta.

10/ Dostarczone truskawki umieszcza się przed wysyłką w piwnicy. Hurtownik posiada przechowalnię prowizoryczną, przerobioną z dawnej lodowni, w której umieszcza jabłka do sprzedaży detalicznej we własnym sklepie, nabiałowym.

11/ Przy truskawkach jako owocu sezonowym łatwo psującym się, ryzyko handlowe jest na ogół duże, jednak zmienne, zależnie od różnych czynników. Najważniejszym z nich jest kwestia podaży na rynkach zbytu, gdyż przy dużej podaży ceny gwałtownie zniżkują. Nieraz też truskawki wysyłane w/g zamówienia i umowy za zaliczeniem kolejowym, nie są przez odbiorców wykupywane, gdyż cena w międzyczasie uległa zniżce.

12/ Rynek zbytu ma miejscowy hurtownik na razie zapewniony, narzeka jednak na duże obciążenia podatkowe.

13/ Ponieważ zbyt jest dobrze zorganizowany, hurtownik nie odczuwa specjalnych trudności handlowych. Jedynie z chwilą masowej podaży na rynkach zbytu, ma kłopot z umiejscowieniem tak dużej ilości owoców. Wówczas rozwozi je także do innych miejscowości letniskowych samochodem /Rabka, Zakopane/.

c/ Miejscowy hurtownik - Moses, Brzesko:

1/ Wykupuje świadectwo przemysłowe kat.III-ej. Handlem owocami zajmuje się ubocznie, sezonowo. Zakup owoców prowadzi od 1932 r. Głównym jego zajęciem jest prowadzenie sklepu kolonialnego /świadectwo przemysłowe kat.II/. Obroty owocami stanowią 20% obrotów sklepu. Owoce skupuje w miesiącu sierpniu, najwyżej przez 14 dni. Zakup owoców ma zorganizowany w sposób następujący: 30 ajentów, synów rolników z całego powiatu zajmuje się skupem owoców. Hurtownik wchodzi uprzednio w kontakt z przetwórnią i mając zapewniony zbyt, zakupuje tylko potrzebną ilość owoców. W ub. roku zapłacił:

za 100 kg jabłek - 8.50 zł.

za 100 kg śliwek - 17.- zł.

8/ Kapitał zakładowy hurtownika wynosi 4 do 5 tys.zł.,obrotowy 14 tysięcy złotych.

9/ Hurtownik operuje kapitałem własnym,zaś w razie potrzeby korzysta z kredytu prywatnego krótkoterminowego.

10/ Urządzeń do przechowania owoców nie posiada, gdyż w określonym terminie zwieziony towar pakuje się luzem do wagonów i wysyła do przetwórni. Koszt przewozu od 100 kg owoców do przetwórni rzeszowskiej wynosił 1.50 zł.

11/ Przy tak zorganizowanym zbycie,nie ma hurtownik prawie żadnego ryzyka handlowego.

12/ Główną potrzebą hurtownika jest zdobycie większego zbytu w fabrykach,gdyż mógłby dostarczać znacznie większe ilości owoców, niż obecnie.

- - - - - -

Spółdzielni producentów nie ma. Organizacja zbytu produktów ogrodniczych jest w stadium organizacji.

- - - - - - -

Ponieważ dzierżawa sadów nie jest dla powiatu typowa,szczegółowej charakterystyki nie zamieszczam.

VI.

C E N Y O W O C Ó W

1/ Ceny owoców uzyskiwane przez właścicieli sadów w głównych okresach podaży owoców były naogół duże,wskutek małej ilości owoców na rynku, nie pokrywającej zapotrzebowania.

2/ Hurtowe ceny owoców w poszczególnych miesiącach jednego sezonu produkcyjnego,były na rynku brzeskim następujące:

Gatunek owoców	Rok	Miesiące: I	IX	X	XI	XII
Jabłka	1935	90 zł.	25 zł.	30 zł.	30 zł.	60 zł.
	1936	90 zł.	30 zł.	40 zł.	60 zł.	100 zł.
Gruszki	1935	-	80 zł.	80 zł.	80 zł.	100 zł.
	1936	-	100 zł.	120 zł.	120 zł.	150 zł.

Uwaga: Ceny rozumieją się za 100 kg owoców wyborowych.

Sliwki płacono 8 - 25 zł. za 100 kg.

3/ Ceny owoców ulegały wahaniom w granicach powyżej podanych, w zależności od odmiany, staranności opakowania owoców.

4/ Analiza kosztów transportu i innych opłat związanych z transportem owoców.

Duży procent transakcji zawieranych przez hurtowników miejscowych na miejscu w sadzie, przy czym owoce są odstawiane bądź to samochodami do miejscowości letniskowych, bądź też częściowo furmankami, a następnie koleją do Krakowa lub Katowic.

a/ koszty związane z transportem 100 kg jabłek z Łysej Góry do Brzeska:

1/ 2 skrzynki drewniane pojemn. 50 kg. z papierem, wełnę drzewną i in.	2.50 zł.
2/ robocizna przy pakowaniu /à 50 gr/ 1 robotnik-10 skrzyń dziennie	1.00 zł.
3/ dowóz do Brzeska furmankami wraz z wyładowaniem	1.00 zł.
	4.50 zł.

b/ Koszty związane z transportem 100 kg jabłek z Tymowej do Krakowa koleją, wg danych z Syndykatu Owocarskiego w Krakowie/.

1/ 2 skrzynki drewniane pojemn. 50 kg z papierem, wełną drzewną i in.	2.50 zł.
2/ robocizna przy pakowaniu /à 50 gr./ 1 robotnik-10 skrzyń dziennie	1.00 zł.
3/ dowóz do Słotwiny-Brzeska/st.kol./ wraz z załadowaniem do wagonu	1.50 zł.
4/ transport kolejowy od 100 kg na odległość 60 km	1.00 zł.
5/ zwózka wagonu do przechowalni w Krakowie	0.80 zł.
6/ rozpakowanie w przechowalni i przełożenie owocu	0.80 zł.
	7.60 zł.

Przy przesyłce do Katowic koszta będą podobne, zwiększy się jedynie koszt transportu kolejowego. Przewóz samochodem truskawek do Krynicy obciąża 1 kg kwotą 8 do 10 gr.

----oooOooo----